



Afet Sonrası Müzik Dinleme Alışkanlıklarında Yaşanan Değişimler

Araştırma Makalesi

Konu: Müzik

Doç. Dr. Yasemin KARATAŞ

Adıyaman Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü

ykaratas@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9148-1003**Dr. Öğr. Üyesi Emirhan GÜLER**

Adıyaman Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı, Müzikoloji Bölümü

eguler@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2772-5709

Makaleye Atıf Bilgisi

Karataş, Y: Güler, E. (2026). Afet Sonrası Müzik Dinleme Alışkanlıklarında Yaşanan Değişimler, *International Journal of Social Science (IJSS Journal)*, (e-ISSN:2548-0685) Vol:10, Issue:42; s. 256-276. DOI: 10.52096/usbd.10.42.12

Öz

Tarih boyunca insanlık müzikten her şekilde yararlanmış ve müziği iyileşme, rahatlama aracı olarak da kullanmıştır. Bu bağlamda afetlerden etkilenen insanların psikolojik olarak iyi olmalarını sağlayan müziğin de etkili bir biçimde kullanılabileceği düşünülmektedir. Afetten etkilenen insanlar bu süreci daha sakin bir biçimde atlatabilmek amacıyla müzik dinleme yöntemini kullanabilmektedir. Müziğin iyileşmeye katkı sağladığı düşünüldüğünde, afet sonrasında depresi yaşamış olan bireylerin müzik ile kendilerini iyileştirmeye çalıştıkları düşünülmektedir. Depremi yaşamış olan bireylerin günlük yaşantılarında ve hayatlarında değişimler yaşanmıştır. Bireylerin değişen hayatlarıyla müzik dinleme alışkanlıkları da değişebilmektedir. Bireyler afet sonrasında kendilerini rahatlatmak amacıyla ve duygusal düzenlemeye yardımcı olması açısından müziği araç olarak kullanabilmektedir. Bu bağlamda çalışmada afet sonrası bireylerdeki müzik dinleme alışkanlıklarının değişime uğrayıp uğramadığı tespit edilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda araştırmada Adıyaman ilinde yaşayan bireylerin afet sonrası müzik dinleme alışkanlıklarını belirlemek ve bu alışkanlıklarda meydana gelen değişimleri ortaya koymayı amaçlanmaktadır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evrenini 6 Şubat depremlerini yaşayan bireyler oluştururken, örneklemini ise Adıyaman ilinde 6 Şubat depremlerini yaşayan 618 birey oluşturmaktadır. Katılımcılar random yöntemle belirlenmiştir. Araştırma verileri afet sonrası müzik dinleme pratiklerinin ölçülmesi açısından Adıyaman ilinde yaşayan bireylere anket uygulanarak elde edilmiştir. Veriler bireylere Google Docs aracılığıyla uygulanmıştır. Araştırma verilerinin basit frekans (f) değerleri ve yüzdelik (%) değerleri ortaya konularak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda depremin katılımcılar üzerinde yüksek düzeyde etki yarattığı, afetin müzik dinleme alışkanlıklarında değişiklik yarattığı, katılımcıların müzik türü tercihlerinde ve müzik dinleme sıklıklarında değişiklikler görüldüğü, müzik dinleme motivasyonlarının nostalji ve geçmişi hatırlamaya yönelik olduğu ve katılımcıların müziği sosyal etkilerinden ziyade duygusal düzenleme aracı

Gönderim:

24.01.2026

Kabul:

21.02.2026



[SOSYAL
BİLİMLER
DERGİSİ
\(ULUSLARARA
SI HAKEMLİ
DERGİ\)](mailto:editorusbd@gmail.com)

editorusbd@gmail.com

olarak kullandıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Deprem, 6 Şubat, Müzikle İyileşme, Müzik Dinleme Alışkanlıkları.

Changes in Music Listening Habits After a Disaster

Abstract

Throughout history, humanity has benefited from music in every way and has also used music as a tool for healing and relaxation. In this context, it is thought that music, which helps people affected by disasters to be psychologically well, can also be used effectively. People affected by disasters may use listening to music as a method to get through this process more calmly. Considering that music contributes to healing, it is thought that individuals who have experienced an earthquake try to heal themselves through music. Changes have occurred in the daily lives and routines of individuals who have experienced an earthquake. Consequently, their music listening habits may also change along with their altered lives. After a disaster, individuals may use music as a tool to relax themselves and to help with emotional regulation. In this context, the study aims to determine whether the music listening habits of individuals change after a disaster. Specifically, the research aims to identify the music listening habits of individuals living in Adıyaman after a disaster and to reveal the changes that occur in these habits. The research was conducted in accordance with the descriptive survey model, which is one of the quantitative research methods. The population of the research consists of individuals who experienced the February 6 earthquakes, while the sample is comprised of 618 individuals in Adıyaman who experienced the February 6 earthquakes. Participants were selected using a random method. Data for the study were collected through a survey administered to individuals living in Adıyaman to measure post-disaster music listening practices. The data were collected from individuals via Google Docs. The research data were analyzed by presenting simple frequency (f) values and percentage (%) values. As a result of the research, it was found that the earthquake had a high impact on the participants, caused changes in their music listening habits, led to changes in their music genre preferences and listening frequency, that their motivation for listening to music was oriented towards nostalgia and recalling the past, and that the participants used music more as a tool for emotional regulation rather than for social effects.

Keywords: Disaster, Earthquake, February 6, Healing with Music, Music Listening Habits.

Giriş

Afetler, deprem, sel, fırtına gibi doğa olaylarının yol açtığı ve insanların derinden etkilendiği durumlardır. Bireylerin maddi ve manevi olarak zarar gördüğü afetler sonrası toparlanma ve iyileşme sürecinde de zorluklar yaşanmaktadır. 6 Şubat depremlerinde de şehirlerimizde yıkımlar gerçekleşmiş, birçok insanımız durumdan olumsuz etkilenmiştir.

Toparlanma sürecine gelindiğinde ise şehirler yeniden inşa, bireyler de psikolojik

olarak iyileşme sürecine girmiştir. Bireylerdeki bu psikolojik iyileşme sürecinde müziğin önemli bir yeri bulunmaktadır. Depremden etkilenen bireyler müziği terapi aracı olarak kullanmaya çalışmaktadır.

Depremden etkilenen bireyler müzik dinleme alışkanlıklarında ve sıklıklarında değişiklikler yaşamaktadır. Bunun birçok sebebi bulunmaktadır. Kendilerini rahatlatmak, geçmişe duyulan özlem ve kültürel aidiyet gibi sebepler bunlardan birkaçıdır. Depremden etkilenen bireyler yaşadıkları maddi ve manevi kayıpları müzik aracılığıyla iyileştirmeye ve toparlamaya çalışmaktadır.

Bu bölümde afet, müziğin afet sonrasında kullanım durumu, müziğin iyileştirici etkisi gibi kuramsal konulara yer verilmiş olup, araştırmanın problem cümlesi ve araştırmanın amacına ilişkin olarak da bilgilere yer verilmektedir.

Afet Kavramı

Afet kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde “çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2026). Afet kavramı insanoğlunun tarihi ile başlayan, bireylerin elde ettiği bütün birikimleri ve canlarını kaybettikleri, insanın içinde bulunduğu ve zarar gördüğü, toplumların en büyük sorunlarından olarak tarif edilebilmektedir (Eryılmaz vd., 2021: 1).

Afet, toplumlara, uluslara, kıtalara ve hatta tüm dünyaya yayılabilen büyük ölçekli bir olgudur ve sonucunda da ölümler, yaralanmalar ve ekonomik kayıpların yanı sıra insanların ruh sağlığı, sosyal ve ekonomik yapılar gibi birçok durumu doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir (Şencan, 2024: 36).

“Afet, insan topluluklarının yaşadığı yerlerde aniden veya zamanla oluşan, gerek doğanın gerekse de insanın doğrudan veya dolaylı müdahalesiyle gerçekleşen; fiziksel, ekonomik, psikolojik ve daha birçok yönden büyük hasarlara ve kayıplara neden olan ve etkileri bakımından önemli sonuçlar doğuran sosyal bir olgudur” (Can, 2020: 20’den aktaran Gökalp Yılmaz, 2021: 196).

Tarih boyunca afetlerin var olduğu ve insanların beklenmedik bir şekilde afetlerle karşı karşıya kalarak maddi ve manevi kayıplar verdiği bilinmektedir. Yukarıda bulunan tanımlardan yola çıkılarak afetlerin bireyleri olumsuz yönde etkileyen süreç geçse dahi etkisini kolayca yitirmeyen toplumsal bir durum olduğu söylenebilmektedir.

1.2.1. 6 Şubat Depremleri ve Adıyaman İli

Yerkabuğundaki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları sarsma olayına deprem denir ve önlenemeyen bir doğa olayıdır (Aktaran İşçi, 2008: 959). Depremler insan hayatını tehdit eden doğal afetlerin en büyük olanlarından ve on binlerce hatta yüz binlerce insanın can ve mal kaybına sebep olabilmektedir (Demir, 2023: 250).

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli olarak gerçekleşen iki depremde 11 il etkilenerek zarar görmüş ve yıkıma uğramıştır. Deprem sonucunda bu illerde yaşayan birçok insan hayatını kaybetmiş, hayatta kalan bireyler de maddi ve manevi kayıplar yaşamıştır.

Depremden fazlasıyla etkilenen, can kayıplarının yaşandığı, birçok insanın yaralandığı ve çok sayıda binanın hasar gördüğü illerden biri de Adıyaman ilidir. Adıyaman’da yaşayan bireylerin birçoğu deprem sonrasında başka illere geçici ya da kalıcı olarak göç etmiş ve depremin olumsuz etkilerinden uzaklaşmaya çalışmışlardır. Şehirdeki hasarlı olan binalar yıkılarak yeniden inşa ve yapılanma sürecine girilmiştir.

1.3. Afet Sonrası Müzikle İyileşme Süreci

Tarihsel olarak bakıldığında müzik aracılığıyla iyileşme süreçlerinde olumlu sonuçlar alındığı ve müziğin iyileşmeye olumlu yönde etkisinin olduğu bilinmektedir. Birçok medeniyet müzik ile iyileşme yöntemini kullanarak hastalıkları ve ruhsal problemleri hafifletmeye çalışmışlardır. Türk kültüründe de müzikte tedavi yöntemi benimsenmiş ve kullanılmıştır.

Türk kültüründe müzikle tedavi yöntemi 6000 yıllık bir geçmişe sahiptir. Kam adı verilen din adamları müzik aracılığıyla ruhlarla mücadele etmek ya da yardımlarını istemek için ateş etrafında davul çalarak sihirli nağmeler söylerlerdi ve bunun yanında müziği de tedavi yöntemi olarak kullandıkları kabul edilirdi (Demirci, 2021; Yıldırım, 2021: 479).

Türk-İslam alimlerinden El Kindi, Farabi, İbn-i Sina ve Safiyyuddin Urmevi’nin de müzikle tedaviye ilişkin olarak çalışmaları bulunmakta ve hastalıkların tedavisinde müziğin kullanılması konusunda önerileri bulunmaktadır (Bolat, 2023; Elçi, 2025).

Toplumumuzda ve müzik kültürümüze ait olan bazı makamsal yapıların bazı hastalıklara da iyi geldiği bilinmektedir. Turabi, Hekimbaşı Gevrekzâde Hafız Hasan

Efendi'nin Mûsikî Risâlesi'nde makamların hastalık, burç, ten, milliyet, meslek ve vakitlerle ilişkili olduğu ve bazı makamların bazı hastalıkları tedavi ettiğini belirtmiştir (2015: 117-123'den aktaran Bolat, 2023: 66). “Türk-İslam medeniyetinde Nureddin Hastanesi, Amasya Darüşşifası, Kayseri Gevher Nesibe Tıp Medresesi, Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası, Süleymaniye Tıp Medresesi ve Şifahanesi, Fatih Darüşşifası, Edirne II. Bayezid Darüşşifası Enderun Hastanesi gibi müzikle tedavinin de yapıldığı hastaneler mevcuttur” (Karahasanoğlu ve Çevirme, 2020: 592).

Müzik ile tedavi yöntemleri birçok topluluk tarafından kullanılmış ve bireylerin iyileşme süreçlerinde müziğin etkili olduğu ortaya konmuştur. Müziğin fiziksel ve psikolojik olarak birçok hastalığı iyileştirdiği geçmişten günümüze literatürde yer alan kaynaklarda da ortaya konmuştur. Bu doğrultuda afet yaşamış bireylerin de psikolojik durumlarında müziğin etkili olabileceği düşünülmektedir.

Müzik terapi aracılığıyla “özellikle afet veya kriz anlarına şahitlik etmiş kişilerin içinde bulundukları depresyon, stres bozuklukları, kaygılar, yalnızlık hissi gibi birçok psikolojik sorunun da tedavisinde oldukça başarılı sonuçlar elde edildiği görülmektedir” (Elçi, 2025: 156). Afet yaşamış bireylerin psikolojik durumlarındaki olumsuz değişimler, müzik vasıtasıyla iyileşme göstermekte ve bireylerin kendilerini müzik ile sakinleştirdiği düşünülmektedir. Kaygılarının azalmasında, stresle baş etmede, yaşadıkları olumsuzlukları kısa bir süre de olsa unutmada müziğin bir araç olarak kullanılması bireylerin rahatlamasına ve iyileşmesine olanak sağlamaktadır.

Konuyla ilgili olarak Acar vd. (2025) 6 Şubat depreminden sonra Adıyaman ve Kahramanmaraş'ta erken çocukluk döneminde müzik eğitimi odaklı bir birim kurmuş ve öğretmenler tarafından bireylerin yaşadığı travmatik durumlar gözlenmiştir. Bunun yanında katılımcılar müzik etkinliklerinin bireylerde iyileşmeye yol açtığı ve öğrencilerin çoğunlukla sanat ve müzik etkinliklerine katıldıkları bilgisi almışlardır.

1.4.Afet Sonrası Müzik Dinleme Alışkanlıkları

Afet sonrasında bireylerin yaşantılarında gerçekleşen değişimin müzik dinleme alışkanlıklarında da olduğu düşünülmektedir. Afeti yaşayan bireylerin geçmiş yaşantıları ve bugünkü yaşantıları aynı olmadığında müzik dinleme alışkanlıklarında da farklılıklar olabilmektedir. Afeti yaşamış olan bireylerin deprem sonrasında terapi aracı olarak müzik dinledikleri düşünüldüğünde kendilerini rahatlatmak, sakinleşmek, iyileşmek için müzik dinlemektedirler. Bununla birlikte bireylerin daha çok umut verici

ve kendilerine iyi gelecek olan müzikleri dinleme durumlarının arttığı düşünülmektedir.

Afet sonrasında müzik dinleme alışkanlıklarındaki değişikliğin bireylerin kendilerini iyileştirmeye yönelik olarak gerçekleştirebilir. Müziğin terapi yöntemi olarak kullanıldığı düşünüldüğünde bireyler, çoğunlukla kendilerini rahatlatmak amacıyla müzik dinleme alışkanlıklarında değişiklik oluşturabilirler. Ayrıca bireylerin geçmişe duydukları özleme yönelik olarak müzik dinleme alışkanlıklarında değişiklikler gözlenebilir.

Afeti yaşayan bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarında dini müziğe olan eğilim de görülebilmektedir. Acı kayıplar yaşayan bireyler, eğlence odaklı müzikler dinlemekten ziyade dini sözler içeren müzikler ile kendilerini rahatlatmaya çalışabilirler. İnanç boyutunun bireylere güç verdiği düşünülürse, daha önce dini içerikli müzikler dinlemeyen bireylerin yaşadıkları kayıplar sonrası dini içerikli müzikler dinlemeye yöneldikleri düşünülmektedir.

Afet öncesinde sıklıkla müzik dinleyen bireylerin afet sonrasında müzik dinleme sıklığında da azalma görülebilmektedir. Afet sonrasında acı kayıplar yaşayan bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarında ve müzik dinleme sıklıklarında değişikliklerin olması olağandır. Bireylerin yaşadığı duygusal zorlukların müzik ile tedavi edilebileceği düşüncesinin yanında, yaşanan zorluklardan dolayı müzik dinleme sıklığında azalma da olabilmektedir.

Müziğin duygusal düzenlemeye ve iyileşmeye olan etkisi düşünüldüğünde afet sonrası deprem bölgesinde yaşayan bireylerin de müzik aracılığıyla iyileşme sağlaması beklendik bir durumdur. Bu doğrultuda deprem bölgesinde yaşayan bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarında değişimler yaşanabilir.

1.5.Araştırmanın Problem Cümlesi

Afet sonrası müzik dinleme alışkanlıklarında yaşanan değişimler nasıldır?

1.6.Araştırmanın Amacı

Araştırmada, Adıyaman ilinde yaşayan bireylerin afet sonrası müzik dinleme alışkanlıklarını belirlemek ve bu alışkanlıklarda meydana gelen değişimleri ortaya koymayı amaçlanmaktadır.

Yöntem

Adıyaman ilinde yaşayan bireylerin afet sonrasındaki müzik dinleme alışkanlıklarını belirlemek ve bu alışkanlıklarda meydana gelen değişimleri ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Betimsel yöntemde var olan durumu ortaya koymak amaçlanmaktadır. Tarama modelleri, “geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir” (Karasar, 1999’dan aktaran Yıldız, 2004: 79).

Araştırmanın evrenini 6 Şubat depremlerini yaşayan bireyler oluştururken, örneklemini ise Adıyaman ilinde 6 Şubat depremlerini yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Katılımcılar random yöntemle belirlenmiştir.

Araştırma verileri afet sonrası müzik dinleme pratiklerinin ölçülmesi açısından Adıyaman ilinde yaşayan bireylere anket uygulanarak elde edilmiştir. Veriler bireylere Google Docs aracılığıyla uygulanmıştır. Araştırma verilerinin basit frekans (f) değerleri ve yüzdelik (%) değerleri ortaya konularak analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Adıyaman ilinde yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise random yöntemiyle seçilen ve Adıyaman ilinde yaşayan 618 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubuna ait demografik özellikler aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kadın	350	56,6
Erkek	268	43,4
Toplam	618	100

Tablo 1 incelendiğinde örneklem grubunun cinsiyetlere göre dağılımı görülmektedir.

Buna göre örneklem grubunun %56,5'ini (350 kişi) kadın katılımcılar %43,4'ünü (268 kişi) ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Aralıklarına Göre Dağılımı

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde (%)
18-24 yaş	217	35,1
25-34 yaş	185	29,9
35-44 yaş	144	23,3
45-54 yaş	52	8,4
55 yaş ve üzeri	20	3,2
Toplam	618	100

Tablo 2 incelendiğinde, örneklem grubunun %35,1'inin (217 kişi) 18–24 yaş aralığında, %29,9'unun (185 kişi) 25–34 yaş aralığında, %23,3'ünün (144 kişi) 35–44 yaş aralığında, %8,4'ünün (52 kişi) 45–54 yaş aralığında ve %3,2'sinin (20 kişi) 55 yaş ve üzeri grupta yer aldığı görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımı

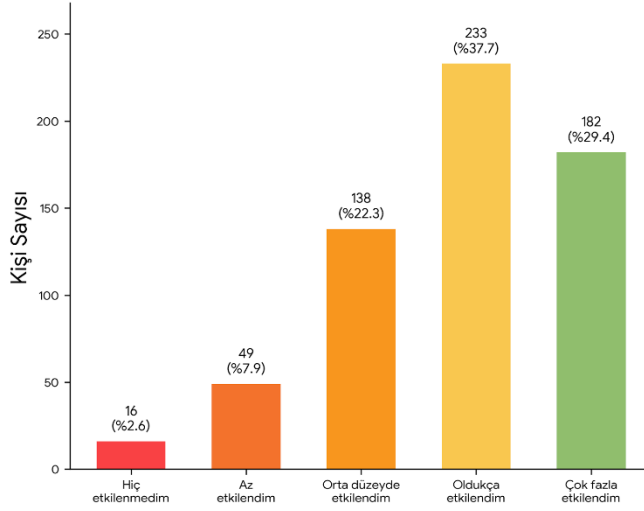
Meslek	Frekans	Yüzde (%)
Öğrenci (öğrenci, yüksek lisans öğrencisi, okuyorum)	161	26,1
Kamu Çalışanı (öğretmen, akademisyen, doktor, hemşire, memur, polis)	188	30,4
Sanatla İlgili Meslekler (müzisyen, ressam, heykeltıraş, solist)	12	1,9

Meslek	Frekans	Yüzde (%)
Mühendislik / Teknik Meslekler (mühendis, tekniker, elektrik/tesisat, yazılım, bilgi işlem)	26	4,2
Hizmet / Büro (garson, kasiyer, muhasebe, müşteri temsilcisi, sekreter)	12	1,9
Özel Sektör Çalışanı (işçi, özel güvenlik, özel sektör)	11	1,8
Serbest Meslek / Esnaf (esnaf, aşçı, kuaför, şoför, girişimci)	26	4,2
Ev Hanımı	63	10,2
Emekli (emekli, emekli memur)	8	1,3
Çalışmayan (işsiz, çalışmıyorum, mesleğim yok)	15	2,4
Diğer (tekil ve sınırlı sayıda kalan meslekler)	90	14,6
Toplam	618	100

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların büyük bölümünü kamu çalışanlarının oluşturduğu görülmektedir (%30,4; 188 kişi). Bunu öğrenciler (%26,1; 161 kişi) ve ev hanımları (%10,2; 63 kişi) izlemektedir. Mühendislik/teknik meslekler ile serbest meslek/esnaf grupları her biri %4,2 oranla 26'şar kişi tarafından temsil edilmektedir. Sanatla ilgili meslekler (%1,9; 12 kişi), hizmet/büro (%1,9; 12 kişi), özel sektör çalışanları (%1,8; 11 kişi), çalışmayanlar (%2,4; 15 kişi) ve emekliler (%1,3; 8 kişi) ise daha düşük oranlarda yer almaktadır.

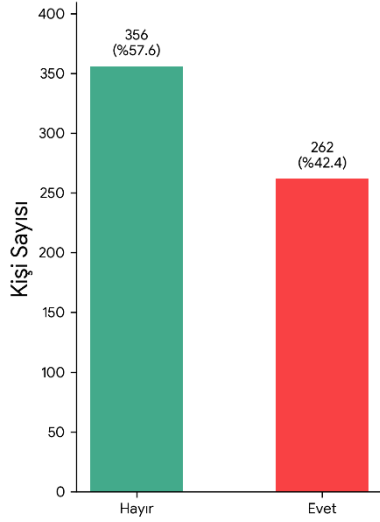
Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda Adıyaman ilinde yaşayan bireylerin afet sonrası müzik dinleme alışkanlıklarında yaşanan değişimlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.



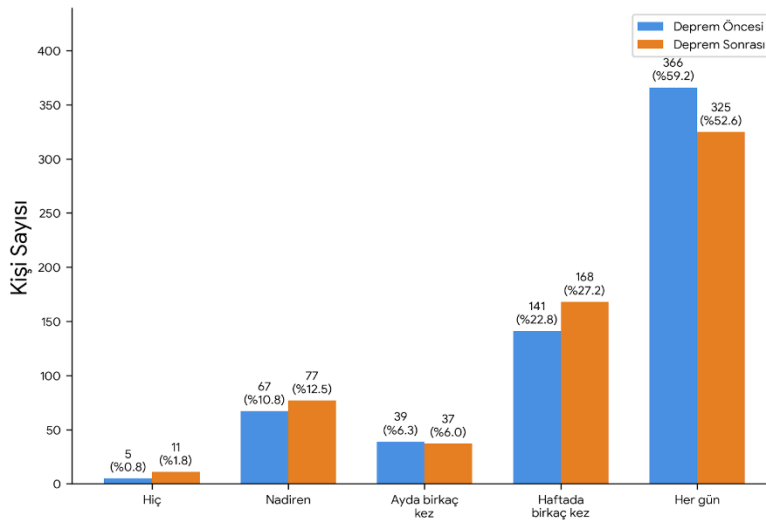
Şekil 1. Katılımcıların Depremden Etkilenme Düzeylerine Göre Dağılım

Şekil 1 incelendiğinde, katılımcıların depremden etkilenme düzeylerine ilişkin dağılım görülmektedir. Buna göre, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun depremden yüksek düzeyde etkilendiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların %37,7'si (233 kişi) depremde “oldukça etkilendiğini”, %29,4'ü (182 kişi) ise “çok fazla etkilendiğini” belirtmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların toplam %67,1'inin depremde yüksek düzeyde etkilendiği görülmektedir. Orta düzeyde etkilendiğini ifade eden katılımcıların oranı %22,3 (138 kişi) olup bu durum depremde etkilenme düzeyinin örneklem genelinde yaygın olduğunu göstermektedir. Buna karşılık depremde az etkilendiğini belirtenlerin oranı %7,9 (49 kişi), hiç etkilenmediğini belirtenlerin oranı ise %2,6 (16 kişi) ile sınırlı kalmıştır. Bazı katılımcıların depremde etkilenmediğini göstermektedir. Ancak genel olarak değerlendirildiğinde şekilde sunulan bulgular depremin katılımcılar üzerinde belirgin ve baskın bir etki oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Şekildeki bulgular katılımcıların çoğunun depremde oldukça etkilendiklerini ve yaşamlarında değişiklikler oluşturduğunu göstermektedir.



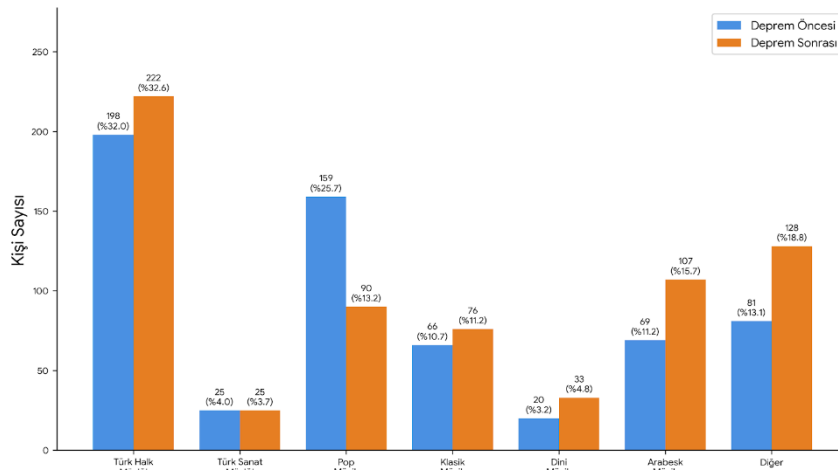
Şekil 2. Katılımcıların Deprem Sonrası İkamet Yerinde Değişiklik Düzeylerine Göre Dağılım

Şekil 2 incelendiğinde, katılımcıların deprem sonrası ikamet yerinde değişiklik durumlarına ilişkin dağılım görülmektedir. Buna göre katılımcıların %57,6'sı (356 kişi) deprem sonrası ikamet yerinde herhangi bir değişiklik yapmadığını belirtirken, %42,4'ü (262 kişi) ikamet yerinde değişiklik yaptığını ifade etmiştir. Bu veriler her ne kadar katılımcıların çoğunluğunun mevcut ikametlerinde kalmayı tercih ettiğini gösterse de, kayda değer bir kısmının deprem sonrası yaşam alanını değiştirdiğini ortaya koymaktadır. Deprem barınma tercihleri üzerinde önemli bir etki oluşturduğu özellikle ikamette değişiklik yapan katılımcı oranının yüksekliği üzerinden değerlendirilebilir. Deprem etkisiyle bireylerin ikamet yerlerinde değişiklikler olduğu görülmektedir.



Şekil 3. Katılımcıların Deprem Öncesi ve Sonrası Müzik Dinleme Sıklığına İlişkin Dağılım

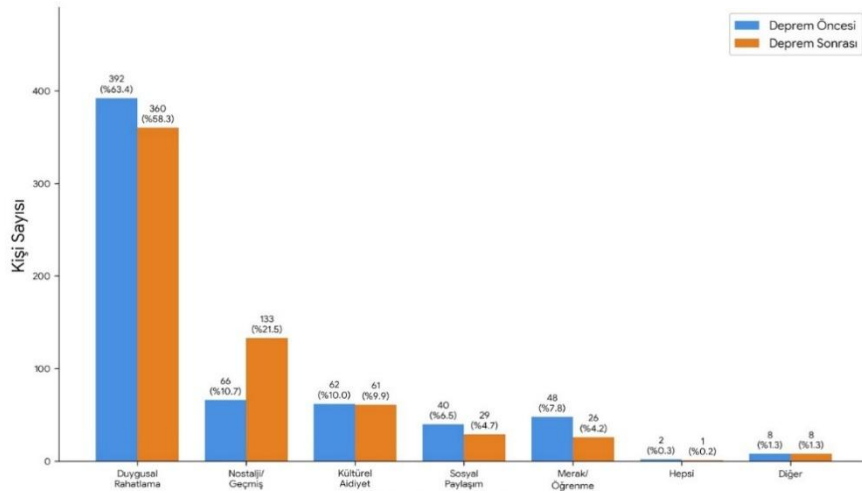
Şekil 3 incelendiğinde, katılımcıların deprem öncesi ve sonrası müzik dinleme sıklıklarındaki değişimler görülmektedir. Deprem öncesinde müziği her gün dinlediğini belirten katılımcıların oranı %59,2 (366 kişi) iken, deprem sonrasında bu oranın %52,6'ya (325 kişi) gerilediği dikkat çekmektedir. Bu veriler deprem sonrası dönemde günlük müzik dinleme alışkanlığında bir azalma yaşandığını göstermektedir. Buna karşılık, deprem öncesinde haftada birkaç kez müzik dinlediğini ifade eden katılımcıların oranı %22,8 (141 kişi) iken, deprem sonrasında bu oranın %27,2'ye (168 kişi) yükseldiği görülmektedir. Ayda birkaç kez müzik dinlediğini belirten katılımcı oranında ise sınırlı bir değişim gözlenmiş; bu oran deprem öncesinde %6,3 (39 kişi), deprem sonrasında %6,0 (37 kişi) olarak tespit edilmiştir. Öte yandan, müzik dinlemediğini ifade eden katılımcıların oranı her iki dönemde de oldukça düşük düzeyde kalmış olup, deprem sonrası dönemde %1,8'e (11 kişi) yükselmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, deprem sonrası dönemde katılımcıların müzik dinleme sıklıklarının günlük yoğunluktan daha seyrek aralıklara doğru kaydığı; bu durumun afet sonrası psikolojik, duygusal ve yaşam koşullarındaki değişimlerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Depremin etkileri sonucunda depremi yaşamış olan bireylerin müzik dinleme sıklıklarında değişimlerin olabileceği düşünülmektedir.



Şekil 4. Katılımcıların Deprem Öncesi ve Sonrası En Çok Tercih Ettikleri Müzik Türlerine Göre Dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde katılımcıların deprem öncesi ve sonrası tercih ettikleri müzik türlerindeki değişimler görülmektedir. Şekildeki verilere göre hem deprem öncesi

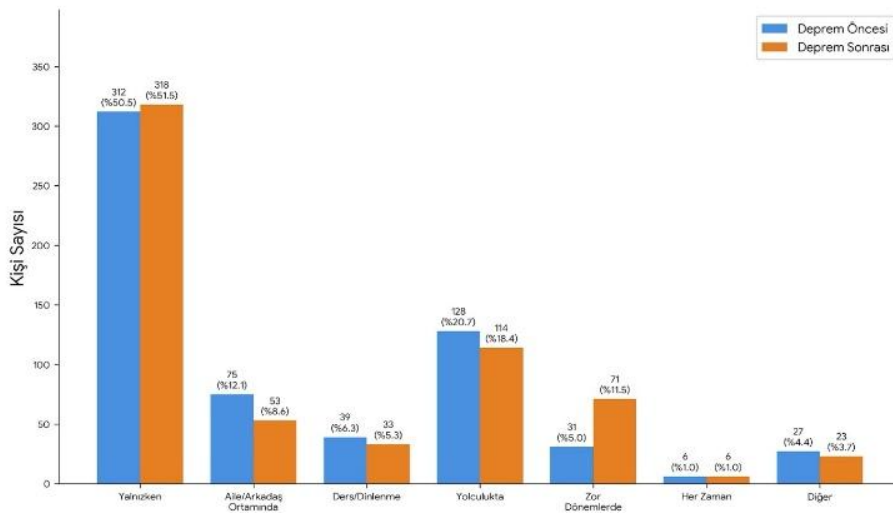
(%32,0; 198 kişi) hem de deprem sonrası (%32,6; 222 kişi) en çok tercih edilen tür Türk Halk Müziği olmuştur. En dikkat çekici değişim Pop Müzik kategorisinde yaşanmış; deprem öncesi %25,7 (159 kişi) olan tercih oranı, deprem sonrası %13,2'ye (90 kişi) gerileyerek yaklaşık yarı yarıya bir düşüş göstermiştir. Buna karşılık Arabesk Müzik tercihlerinde %11,2'den (69 kişi) %15,7'ye (107 kişi), Dini Müzik tercihlerinde %3,2'den (20 kişi) %4,8'e (33 kişi) ve Diğer kategorisinde %13,1'den (81 kişi) %18,8'e (128 kişi) yükseliş saptanmıştır. Türk Sanat Müziği tercihi her iki dönemde de sabit (25 kişi) kalırken Klasik Müzik tercihinde hafif bir artış (%10,7'den %11,2'ye) gözlemlenmiştir. Bu veriler deprem sonrası süreçte eğlence odaklı müzik türlerine (Pop) ilginin azaldığını buna mukabil daha geleneksel ve manevi derinliği olan müzik türlerine (Arabesk, Türk Halk Müziği, Dini Müzik) yönelimin arttığını ortaya koymaktadır. Bu durum müzik dinleme tercihlerinin afet sonrası psikolojik ve duygusal süreçlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Manevi derinliği olan müzik türlerinin dinlenilmesi, bireylerin müzik dinleme yönelimlerini eğlence odağından çıktığını göstermektedir. Katılımcılar geçmişte pop müzik dinlerken deprem sonrası pop müzik dinleme alışkanlıkları değişiklik göstermiştir. Bununla birlikte katılımcılar geçmişte Arabesk, Türk Halk müziği ve dini içerikli müzik türlerini daha az dinlerken, deprem sonrasında manevi derinliği olan müzik türlerini dinleme alışkanlıklarında artış görülmüştür. Bu durum deprem sonrasında manevi içerikli müziklere olan eğilimin arttığını göstermektedir.



Şekil 5. Katılımcıların Deprem Öncesi ve Sonrası Müzik Dinleme Motivasyonlarına Göre Dağılımı

Şekil 5 incelendiğinde, katılımcıların deprem öncesi ve sonrası müzik dinleme

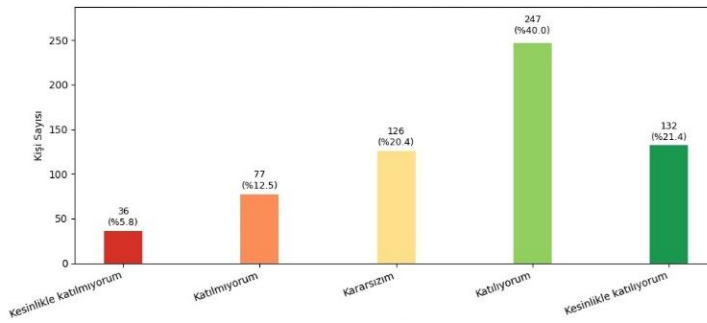
motivasyonlarındaki değişimler açıkça görülmektedir. Şekilde yer alan verilere göre her iki dönemde de en temel motivasyon kaynağı Duygusal Rahatlama/Huzur Bulma olmuş; ancak bu tercihin deprem öncesindeki %63,4'lük (392 kişi) payı, deprem sonrasında %58,3'e (360 kişi) gerilemiştir. En dikkat çekici artış ise Nostalji / Geçmiş Hatırlama kategorisinde yaşanmış; deprem öncesi %10,7 (66 kişi) olan bu motivasyon deprem sonrası süreçte yaklaşık iki katına çıkarak %21,5 (133 kişi) seviyesine yükselmiştir. Buna karşın Merak / Araştırma / Öğrenme (%7,8'den %4,2'ye) ve Sosyal Ortamda Paylaşım (%6,5'ten %4,7'ye) motivasyonlarında düşüş gözlemlenmiştir. Kültürel Aidiyet / Yöresel Bağ Kurma motivasyonu ise %10 civarında sabit bir seyir izlemiştir. “Hepsi” ve “Diğer” kategorileri her iki dönemde de oldukça düşük oranlarda kalmış olup (%0,2–1,3 aralığında), müzik dinleme motivasyonlarının belirli başlıklar etrafında yoğunlaştığını göstermektedir. Bu veriler deprem sonrası dönemde müziğin sosyal veya entelektüel bir araçtan ziyade geçmişe duyulan özlemi giderme ve nostaljik bir sığınak arama aracı olarak kullanımının belirgin şekilde arttığını ortaya koymaktadır. Katılımcılar deprem öncesindeki yaşantılarına duydukları özlemi bu tür müzikler dinleyerek gidermeye çalıştıkları düşünülmektedir.



Şekil 6. Katılımcıların Deprem Öncesi ve Sonrası Müzik Dinleme Durumlarına Göre Dağılımı

Şekil 6 incelendiğinde, katılımcıların deprem öncesi ve sonrası müzik dinledikleri ortamlara veya durumlara göre dağılımı görülmektedir. Şekil incelendiğinde, her iki dönemde de müziğin en yoğun biçimde “yalnızken” dinlendiği görülmektedir. Deprem öncesinde bu oran %50,5 (312 kişi) iken, deprem sonrasında %51,5'e (318 kişi) yükselmiştir. “Aile/Arkadaş ortamında” müzik dinleme oranı deprem öncesinde %12,1

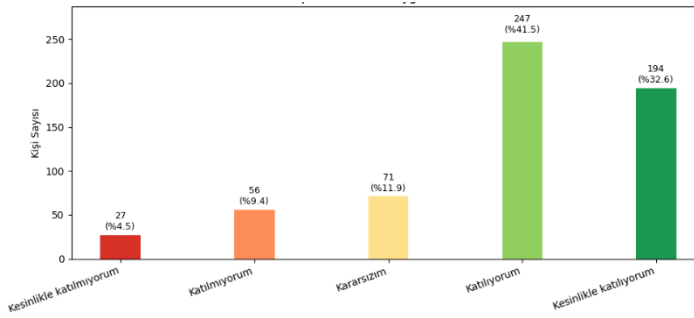
(75 kişi) iken, deprem sonrasında %8,6'ya (53 kişi) gerilemiştir. Benzer şekilde “Ders/Dinlenme sırasında” müzik dinleme oranı da %6,3'ten (39 kişi) %5,3'e (33 kişi) düşmüştür. Bu azalışlar, deprem sonrası dönemde sosyal bağlamlı ve işlevsel müzik dinleme pratiklerinin görece zayıfladığını düşündürmektedir. En dikkat çekici değişim "duygusal olarak zor dönemlerde" müzik dinleme durumunda yaşanmış; deprem öncesi %5,0 (31 kişi) olan bu oran, deprem sonrası süreçte iki kattan fazla artarak %11,5'e (71 kişi) ulaşmıştır. Bu artış, müziğin kriz ve stres dönemlerinde bireyler için bir baş etme ve duygusal destek aracı olarak daha fazla işlev kazandığını ortaya koymaktadır. “Yolculukta” müzik dinleme oranı her iki dönemde de yüksek olmakla birlikte deprem sonrası dönemde %20,7'den (128 kişi) %18,4'e (114 kişi) düşüş göstermiştir. “Her zaman” ve “Diğer” kategorileri her iki dönemde de düşük oranlarda seyretmiş; özellikle “Her zaman” kategorisi %1,0 düzeyinde sabit kalmıştır. Bu veriler, deprem sonrasında müziğin sosyal bir paylaşım aracından ziyade, bireysel başa çıkma mekanizması olarak "zor dönemlerde" ve "yalnızken" daha yoğun kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum müziğin iyileştirmeye yönelik olan etkisini ortaya koymaktadır. Bireyler zor zamanlarını atlama için müzik dinlemeye yönelerek iyileşme sürecine katkı sağlamaya çalışmaktadır. “Yalnızken” ve “zor dönemlerde” seçeneklerinin tercih edilmesi katılımcıların bireysel olarak iyileşme çabalarını ortaya koymaktadır.



Şekil 7. Müzik Dinlemenin Deprem Sonrası Yaşanan Duygusal Zorluklar Üzerindeki Etkisine İlişkin Dağılım

Şekil 7 incelendiğinde müzik dinlemenin deprem sonrası yaşanan duygusal zorluklar üzerindeki etkisine ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımını görülmektedir. Şekilde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun müzik dinlemenin deprem sonrası yaşanan duygusal zorluklar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu görüşünde birleştiği görülmektedir. “Katılıyorum” (%40,0; 247 kişi) ve “Kesinlikle katılıyorum” (%21,4; 132 kişi) yanıtlarını veren katılımcıların toplam oranı %61,4’tür. Bu veri müziğin deprem sonrası dönemde bireylerin duygusal iyilik hâlini destekleyen önemli bir araç

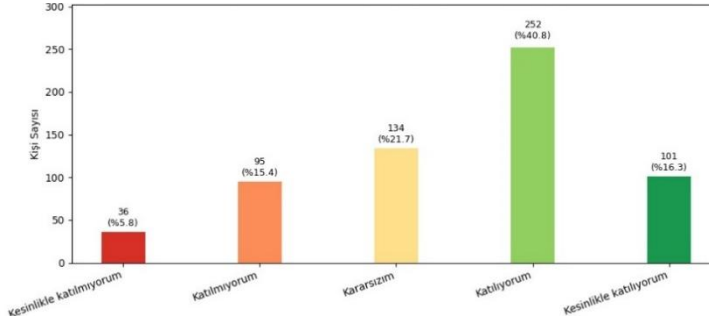
olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların duygusal zorlukları müzik aracılığıyla aşmaya çalıştıkları görülmektedir. Buna karşılık müzik dinlemenin duygusal zorluklar üzerindeki etkisine olumsuz yaklaşan katılımcıların oranı görece sınırlı düzeydedir. “Kesinlikle katılmıyorum” (%5,8; 36 kişi) ve “Katılmıyorum” (%12,5; 77 kişi) seçeneklerini işaretleyen katılımcıların toplam oranı %18,3 olarak tespit edilmiştir. Bu durum ise müzik dinlemenin deprem sonrası süreçte etkisiz ya da sınırlı etkili olduğu yönündeki görüşlerin azınlıkta kaldığını göstermektedir. Öte yandan katılımcıların %20,4’ü (126 kişi) “Kararsızım” seçeneğini tercih etmiştir. Bu oran bireylerin bir kısmının müzik dinlemenin duygusal zorluklar üzerindeki etkisini deneyimlerine bağlı olarak farklı biçimlerde algıladığını ya da bu etkiye ilişkin net bir kanaat geliştirmediklerini düşündürmektedir.



Şekil 8. Müzik Dinleme Sürecinde Deprem Öncesi Anıların Çağrışım Düzeyine İlişkin Dağılım

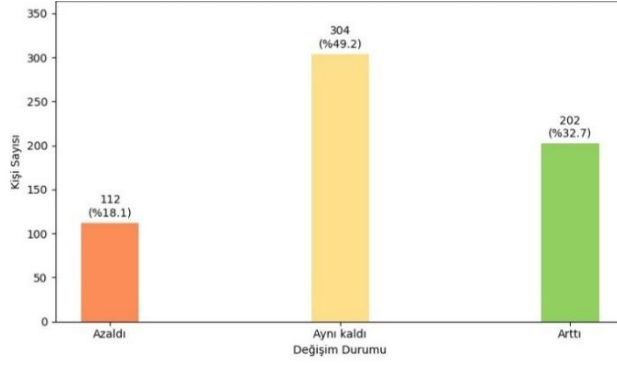
Şekil 8 incelendiğinde müzik dinleme sürecinde deprem öncesi anıların çağrışım düzeyine ilişkin katılımcı görüşlerinin dağılımını görülmektedir. Şekil 8’de katılımcıların büyük bir bölümünün müzik dinlerken deprem öncesi anıların zihinde canlandığını ifade ettiği görülmektedir. Bu bağlamda, “Katılıyorum” (%41,5; 247 kişi) ve “Kesinlikle katılıyorum” (%32,6; 194 kişi) seçeneklerini işaretleyen katılımcıların toplam oranı %74,1’dir. Bu veri müzik dinleme sürecinin deprem öncesi döneme ait anıların çağrışımında yüksek düzeyde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bireyler müzik dinlerken geçmiş yaşantılarının gözlerinde canlandırarak geçmişe duydukları özlemi giderebilmektedir. Buna karşılık müzik dinlerken deprem öncesi anıların çağrışmadığını düşünen katılımcıların oranı düşüktür. “Kesinlikle katılmıyorum” (%4,5; 27 kişi) ve “Katılmıyorum” (%9,4; 56 kişi) yanıtlarını veren katılımcıların toplam oranı %13,9 olarak belirlenmiştir. Bu durum, müziğin anı çağrışımı üzerindeki etkisini reddeden görüşlerin sınırlı bir kesimde kaldığını göstermektedir. Öte yandan katılımcıların %11,9’u (71 kişi) “Kararsızım” seçeneğini tercih etmiştir. Bu oran müzik

dinleme sürecinde anı çağrışımının bireysel deneyimlere, müzik türüne ya da dinleme bağlamına göre farklılık gösterebildiğine işaret etmektedir. Anı çağrışımında müziğin etkisinin oldukça büyük bir yerinin olduğu düşünüldüğünde, depremi yaşayan bireylerin geçmişteki yaşantılarını hatırlamalarında ve duydukları özlemi hafifletmelerinde müzik dinlemenin etkili bir araç olabileceği düşünülmektedir.



Şekil 9. Müzik Dinlemenin Afet Sonrası Psikolojik İyileşme Sürecine Katkısına İlişkin Katılımcı Görüşleri

Şekil 9 incelendiğinde katılımcıların müzik dinlemenin afet sonrası psikolojik iyileşme sürecine genel olarak olumlu yaklaştıkları görülmektedir. Bu doğrultuda “Katılıyorum” seçeneğini tercih eden katılımcıların oranı %40,8 (252 kişi), “Kesinlikle katılıyorum” seçeneğini tercih edenlerin oranı ise %16,3 (101 kişi) olarak tespit edilmiştir. Bu iki grubun toplamı %57,1’e karşılık gelmekte olup katılımcıların yarıdan fazlasının müzik dinlemenin psikolojik iyileşme sürecine katkı sağladığını düşündüğünü göstermektedir. Buna karşılık müzik dinlemenin afet sonrası psikolojik iyileşme sürecine katkı sağlamadığını düşünen katılımcıların oranı görece daha düşüktür. “Kesinlikle katılmıyorum” (%5,8; 36 kişi) ve “Katılmıyorum” (%15,4; 95 kişi) yanıtlarının toplam oranı %21,2 olarak belirlenmiştir. Bu veri olumsuz görüşlerin sınırlı bir kesimde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Öte yandan katılımcıların %21,7’si (134 kişi) “Kararsızım” seçeneğini işaretlemiştir. Bu oran bireylerin bir kısmının müzik dinlemenin psikolojik iyileşme sürecine katkısını kişisel deneyimlerine, yaşadıkları afetin etkilerine ya da müzikle kurdukları ilişkiye bağlı olarak farklı biçimlerde değerlendirdiğini düşündürmektedir. Katılımcıların çoğunlukla olumlu yanıt vermeleri, müzik dinlemenin afetin olumsuz etkilerini azalttığını ve iyileşmelerine olanak sağladığını düşündürmektedir.



Şekil 10. Katılımcıların Deprem Sonrası Müzik Dinleme Sıklıklarındaki Değişime İlişkin Dağılım

Şekil 10 incelendiğinde katılımcıların deprem sonrası müzik dinleme sıklıklarındaki değişime ilişkin görüşlerinin dağılımını görülmektedir. Şekil 10’da katılımcıların yaklaşık yarısının deprem sonrası dönemde müzik dinleme sıklığında herhangi bir değişim yaşanmadığını ifade ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda “Aynı kaldı” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %49,2 (304 kişi) ile en yüksek düzeyi oluşturmaktadır. Katılımcıların bu verileri deprem sonrasında müzik dinleme alışkanlıklarının önemli bir kesim için süreklilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte katılımcıların %32,7’si (202 kişi) deprem sonrası müzik dinleme sıklığının arttığını belirtmiştir. Bu oran, müziğin deprem sonrası dönemde bireyler için daha fazla başvurulmuş bir duygusal destek ve baş etme aracı hâline geldiğini düşündürmektedir. Öte yandan, katılımcıların %18,1’i (112 kişi) müzik dinleme sıklığının azaldığını ifade etmiştir. Bu durum deprem sonrası süreçte bazı bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarının olumsuz yönde etkilendiğini ya da gündelik yaşam düzenlerindeki değişimlerin müzik dinleme pratiklerini sınırladığını göstermektedir. Katılımcıların deprem sonrasında müzik dinleme sıklıklarında da değişimler gözlenebilmektedir. Müzik dinleme alışkanlıklarının çoğunlukla aynı kaldığını belirten katılımcıların yanında alışkanlıklarının arttığını belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Bu durum müzik dinleme sıklığının arttığını ve katılımcıların müzik aracılığıyla iyileşmeye yönelik çabalarının olduğunu göstermektedir. Ancak azaldı yanıtını veren katılımcıların bulunması da depremin etkileriyle maddi ve manevi olarak bazı olumsuzluklar yaşamaları onların müzik dinleme sıklıklarını azalttıklarını da göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Adıyaman ilinde deprem sonrası müzik dinleme alışkanlıklarında meydana gelen değişimler çok boyutlu olarak incelenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda depremin katılımcılar üzerinde yüksek düzeyde bir etki yarattığını ve bu etkinin gündelik yaşam pratikleriyle birlikte müzik dinleme davranışlarını da belirgin biçimde etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında deprem sonrası iyileşme süreçlerinde müziğin önemli bir işleve sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yanıtlarından yola çıkılarak sakinleşmek rahatlamak ve geçmişe duyulan özlemi azaltmak amacıyla kullanılan bir araç olarak ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak bireylerin deprem öncesi ve deprem sonrasındaki müzik dinleme alışkanlıklarında değişim yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların önemli bir bölümünün depremden “oldukça” ve “çok fazla” etkilendiğini belirtmesi, araştırma grubunun deprem deneyimini yüksek düzeyde yaşadığını göstermektedir. Deprem sonrası ikamet değişikliklerinde, katılımcıların çoğunluğu mevcut yaşam alanlarında kalmayı tercih etmiş olsa da, önemli bir bölümünün yaşam alanını değiştirdiği ve depremin barınma ile yaşam düzeni üzerinde kayda değer etkiler oluşturduğu görülmektedir. Müzik dinleme sıklığına ilişkin veriler deprem sonrası dönemde günlük yoğun müzik dinleme alışkanlığının azaldığını; buna karşın daha seyrek fakat bilinçli müzik dinleme pratiklerinin arttığını göstermektedir. Katılımcıların yaklaşık yarısının müzik dinleme sıklığında değişim yaşanmadığını belirtmesi ise, müzik dinlemenin bireyler için süreklilik arz eden bir alışkanlık olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, müzik dinleme sıklığının arttığını belirten kayda değer bir katılımcı grubunun varlığı müziğin afet sonrası dönemde bir baş etme mekanizması olarak daha fazla işlev kazandığını düşündürmektedir.

Müzik türü tercihlerinde deprem sonrası süreçte Pop müziğe olan ilginin azaldığı; buna karşılık Türk Halk Müziği, Arabesk ve Dini Müzik gibi daha geleneksel ve manevi derinliği olan türlere yönelimin arttığı tespit edilmiştir. Müzik dinleme motivasyonları incelendiğinde ise deprem sonrası dönemde nostalji ve geçmişi hatırlama motivasyonunun belirgin biçimde arttığı; sosyal paylaşım ve merak temelli motivasyonların ise geri planda kaldığı görülmüştür. Benzer şekilde müziğin özellikle “yalnızken” ve “duygusal olarak zor dönemlerde” daha yoğun biçimde dinlenmesi müziğin sosyal bir etkinlikten ziyade bireysel bir duygusal düzenleme aracı olarak işlev kazandığını ortaya koymaktadır. Müzik dinlemenin deprem sonrası yaşanan duygusal

zorluklar ve psikolojik iyileşme süreci üzerindeki etkisine ilişkin veriler katılımcıların büyük çoğunluğunun müziği destekleyici ve iyileştirici bir unsur olarak algıladığını göstermektedir. Ayrıca müzik dinleme sürecinin deprem öncesi anıların çağrışımında güçlü bir rol oynadığı, müziğin bireysel hafıza ve duygusal bellekle olan ilişkisini pekiştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak bakıldığında araştırma kapsamında müzik dinleme alışkanlıklarının depremin izini silmede ve bireylerin psikolojik iyileşme süreçlerinde terapi yöntemi olarak kullanıldığı ve katılımcıların müzik dinleme alışkanlıklarında deprem sonrası değişiklikler gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların müziği terapi aracı olarak kullanması iyileşme sürecine katkı sağlarken müziğinde iyileşme özelinde önemli bir işlev kazandığı görülmektedir. Çoğunlukla müziğe ilişkin olarak verilen olumlu yanıtların müzik ve bireylerin iyileşmelerine yönelik etkilerinin bulunduğunu göstermektedir. Müziğin iyi oluşa etkilerinin olumlu yönde gerçekleştiği düşünüldüğünde günümüzde de depremden etkilenen bireylerin müzik dinleme alışkanlıklarında artışın bulunması olağandır. Yaşanan afet sonrası duygusal olarak rahatlamaya ihtiyaç duyan bireylerin sorulara verdikleri olumlu yanıtlardan yola çıkılarak müzik dinleyerek bu durumu gidermeye çalıştıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ve sonuçlardan yola çıkılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Afet sonrası iyileşme süreçlerinde müzik dinleme ve müzik temelli etkinliklerin, psikolojik destek programlarına entegre edilmesi,
- Müzik dinlemenin psikolojik iyileşmeye katkısına ilişkin olumlu algı göz önünde bulundurularak, özellikle afet bölgelerinde müzik terapisi uygulamalarının yaygınlaştırılması ve bu alanda uzman desteğinin artırılması,
- Benzer çalışmaların farklı afet bölgelerinde, farklı yaş grupları ve sosyodemografik değişkenler dikkate alınarak yürütülmesi,
- Kültür ve sanat politikalarının afet sonrası dönemleri kapsayacak biçimde yeniden ele alınması ve müziğin bu süreçlerde aktif bir araç olarak değerlendirilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Acar, E., Erbaş, Y., H., Apaydın Çiçek, S., Tarhan, Z., (2025). Çabaçam eğitim destek biriminin deprem sonrasındaki gönüllü eğitim faaliyetleri: Öğretmen adayları destek uygulaması. Afet ve Risk Dergisi, 8(1), 255-274. <https://doi.org/10.35341/afet.1526097>
- Bolat, H. (2023). Manevi danışmanlık bağlamında Türk müziği makamlarının terapötik etkileri. Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi, 8, 51-73. <https://doi.org/10.56432/tmdrd.1357533>
- Demir M., (2023). Reflections of social media usage after the 06 February Kahramanmaraş centered earthquakes. Türk Deprem Arastırma Dergisi 5(2), 248-269. <https://doi.org/10.46464/tdad.1334129>
- Eryılmaz, M., Tezel, O., Ulusoy, S., (2021). Afet: Tanımı ve sınıflaması. Köse Ş, editör. Afetler ve Enfeksiyonlar. 1. Baskı. Ankara, pp 1-5.
- Gökalp Yılmaz, G. (2021). Afetlere sosyolojik bakış ve Türkiye’de afet yazınına kuramsal bir yaklaşım. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1) 194-204. <https://doi.org/10.18506/anemon.819871>
- İşçi, C. (2008). Deprem nedir ve nasıl korunuruz. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 3(9), 959-983.
- Karahasanoğlu, S. ve Çevirme, C. (2020). Müzikle tedavide yöntemler: Davranışsal ve yaratıcı terapi, serbest doğaçlama. Journal of International Social Research 13(69): 591-606. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2020.3981>
- Şencan, A. (2024). Afet yönetimi ve afet iletişimi konusunda yazılmış makale ve tezlerin bibliyometrik analizi. KİLAD, (Özel Sayı), 35-53.
- Türk Dil Kurumu (2026). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Yıldırım, M. (2021). Müzikle tedavi: Tarihi, gelişimi, bağımlılıklarda uygulanışı ve Türkiye’deki müzik terapi uygulamaları. Turkish Academic Research Review, 6(2), 477-497. <https://doi.org/10.30622/tarr.935092>
- Yıldız, A. (2004). Türkiye’deki Yetişkin Eğitimi Araştırmalarına Toplu Bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 37(1), 78-97.